

Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

14. årgang
2016

Nummer 30

Så er Bib-Hist atter på gaden og ud over artikler med referater fra Selskabets møder bringes også artikler om bibliotekers historie og jubilæer.

Vi kan ikke tit nok opfordre til, at biblioteker fortæller sin egen historie, evt. ved at lægge den på sin hjemmeside. Måske vælger vi at bringe historien her i Bib-Hist, fordi de mange fortællinger er med til at give et godt og nuanceret billede af danske bibliotekers historie – både i og uden for de større byer. I hvert fald kan de mange små fortællinger måske være stikord og indgangsvinkler til senere mere sammenhængende beskrivelser af bibliotekshistorien.

Vi bringer også en foreløbig annoncering om Selskabets generalforsamling, der afholdes 18. maj hos Trap Danmark, hvor vi får mulighed for at høre om ideerne bag nyudgivelsen af det store topografiske værk.

Bib-Hist byder herved velkommen til at læse om – eller genopfriske – Selskabets spændende møder, og til at dykke ned i flere bibliotekers historie.

Biblioteksjubilæum i Flensborg

På hjemmesiden for Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Flensborg er et opslag om, at biblioteket 27. januar 2016 kunne fejre 125 års jubilæum, og opslaget indeholder flg. tekst:

”Onsdag d. 27. januar 2016 har biblioteket fødselsdag - 125 år. Vore historikere Klaus Tholstrup Petersen og Mogens Rostgaard Nissen fortæller historien ultrakort.

Den 27. januar 2016 kan Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig fejre 125 års fødselsdag. I begyndelsen var det dog langt fra givet, at biblioteket skulle komme til at eksistere i så mange år.

Omkring 1890 var sprogkampen på sit højeste. De tyske myndigheder havde stort set forbudt dansk sprog i skolerne, og der var brug for at værne om dansk sprog og kultur. Derfor besluttede det danske mindretal at oprette et dansk centralbibliotek i Slesvig. Den dansksindede rigsdagsmand og tidligere redaktør ved Flensborg Avis, Gustav Johannsen, tilbød at biblioteket kunne være i hans hjem i Flensborg.

Allerede en uge efter offentliggørelsen kom det nye bibliotek i de tyske myndigheders søgelys og Gustav Johannsen måtte stå skoleret på Rådhuset i Flensborg. Det lykkedes ham dog at ride stormen af ved at forklare, at han lånte sine bøger ud gratis. Dermed var biblioteket reddet, men i de første mange år var der en reel frygt for at bøgerne kunne blive beslaglagt.

Bogsamlingen har vokseværk

Bibliotekets bestand voksede støt og i 1920 flyttede det over i Flensborghus - nu med betegnelsen "Flensborghus Bogsamling". Her blev den del af biblioteket, der vedrører det gamle hertugdømme Slesvig i 1949 udskilt som en selvstændig enhed under navnet 'Den Slesvigske Samling'. Siden dengang har biblioteket bestået af både et dansk folkebibliotek og en bogsamling med nye og ældre bøger om Slesvig.

I 1959 blev der bygget nye og mere tidssvarende biblioteksbygninger på Norderstrasse 59, som biblioteket flyttede ind i. Disse blev udvidet i 1987 og her har biblioteket haft til huse indtil i dag.

I 1963 blev Studieafdelingen - det nuværende Forskningsafdelingen - ved Dansk Centralbibliotek etableret. Det var den kendte grænselandshistoriker og generalkonsul, Troels Fink, der gennem flere år havde presset på, for at der skulle etableres et institut, der forskede i det danske mindretals historie. Afdelingens første leder, Lorenz Rerup, fik vide rammer for, hvad afdelingen nærmere skulle tage sig af, men blev opfordret til "at undlade at skrive udæskende artikler", og til at "drage ud til de angelbønder og holde lokalhistoriske foredrag". Men derudover kunne han mere eller mindre selv bestemme, hvad den nye afdeling skulle beskæftige sig med.

Over en kilometer arkiv

Siden begyndelsen af 1990'erne er der blevet indsamlet arkivalier fra mennesker og organisationer, der tilhører mindretallet. Arkivet rummer i dag mere end 1.000 meter arkivalier; omkring 100.000 fotografier, samt flere hundrede historiske film. Alt materiale i arkivet er nu søgbart på hjemmesiden arkiv.dk.

Dansk Bibliotekshistorisk Selskab kipper med flaget og ønsker til lykke med jubilæet.

Om at kassere bøger - og finde informationer på nettet

I Bib-Hist nr. 29 var der et referat af Selskabets besøg på UCL, University College London, og her blev det bl.a. sagt at en af bibliotekets strategier er, at det, de studerende skal bruge i et fag og i løbet af et semester, skal være tilgængeligt on line: *Nothing hidden - nothing lost*. Det betyder, at bøger i fast form i mange sammenhænge er uinteressante. Mange informationer søges - og findes - på nettet. I London arbejdede man også med at indrette biblioteksrummene således, at der blev mere plads til at bruge dem på forskellige måder og ikke kun som stille "bibliotekshaller".

Den trend ser man bl.a. også i det nye bibliotek på Syddansk Universitet i Odense, og nedenfor gengives beretningen om det nye bibliotek, der åbner 3. marts 2016, hvor også biblioteket fejrer sin 50-årsdag.

Et forvandlet bibliotek med over 1000 studiepladser

Kilde: http://www.sdu.dk/aktuelt/nyt_fra_sdu/et+forvandlet+bibliotek

Syddansk Universitetsbibliotek i Odense er blevet renoveret for 100 millioner kroner. Det markeres tirsdag 3. marts, hvor biblioteket også fejrer sin 50 årsdag.

Kilometervis af bøger er slæbt ud, og hundredevis af nye stole og borde båret ind. Syddansk Universitetsbibliotek i Odense har over fire år gennemgået en markant forvandling, og det færdige resultat fejres tirsdag den 3. marts.

Her åbnes hovedindgangen ind til 7000 kvadratmeter renoverede eller nybyggede bibliotekslokaler, som både rummer landsdelens største vidensbank og over 1000 studiepladser, hvor studerende kan sidde og læse i fred og ro.

- *Vi har fordoblet antallet af studiepladser, fordi stadig flere studerende foretrækker at læse og skrive opgaver på universitetet i stedet for at gøre det derhjemme. Når de bruger biblioteket som arbejdsplads, kan de måske bedre adskille studier og fritid,* siger Thomas Kaarsted, der er formidlings- og kommunikationschef på biblioteket.

Det døgnåbne bibliotek

Derfor udvider biblioteket også sine 24/7-områder. Det vil sige, at en tredjedel af studiepladserne er tilgængelige døgnet rundt, så de studerende kan komme og gå, som det passer ind i deres arbejdsplaner. Samtidig er pladserne blevet inddelt i syv forskellige kategorier - fra læsesale, hvor man skal være musestille, til grupperum, hvor man har lov til at tage sig nogle livlige faglige diskussioner.

De studerende har taget faciliteterne i brug efterhånden som de er blevet færdige, for biblioteket har holdt åbent under hele den gennemgribende renovering.

- *Vi har allerede lavet den første mini-undersøgelse af, hvad de studerende synes om*

ændringerne, og 80 procent tilkendegiver, at de nye faciliteter motiverer dem til mere læsning, siger Thomas Kaarsted.

Det digitale bibliotek

Det nyindrettede bibliotek rummer 10 fagbiblioteker, som universitetets faglige miljøer har været med til at indrette. På reolerne står trykte materialer inden for de specifikke områder, og på det historiske bibliotek er der f.eks. også blevet plads til universitetets samling af gipsafstøbninger af klassiske skulpturer. Det er et helt gennemgående træk, at der står langt færre bøger fremme end for fire år siden.

- Vi har magasineret eller kasseret to tredjedel af de bøger, der tidligere stod i publikumsafdelingen. Stadig mere materiale eksisterer kun i elektroniske udgaver, så over seks år er downloads af artikler, kapitler m. m. mere end tredoblet. Vi har tre millioner downloads om året - og 300.000 bogudlån, siger Thomas Kaarsted.

Biblioteket har også indrettet en læringszone, hvor studerende kan lære at søge i databaser, at skrive akademisk og i det hele taget blive klædt på med kompetencer, der kan styrke deres studier. Senere vil der også blive indrettet et digitalt produktionsværksted - et Fablab - hvor studerende får adgang til 120 it-programmer.

Det jubilerende bibliotek

Tirsdag den 3. marts er valgt som indvielsesdag, fordi det samtidig er en historisk dag for universitetsbiblioteket. Den dag er det 50 år siden, at det blev besluttet, at der skulle ansættes en overbibliotekar til at forestå opbygningen af et bibliotek bl.a. til betjening af det kommende nye Odense Universitet, der kunne optage sine første studerende i 1966.

- Universitetsbiblioteket har sin oprindelse i Kulturministeriet og blev først i 1998 en del af universitet. Det er blandet andet derfor, at vi kan fejre vores jubilæum før Syddansk Universitet, der som bekendt har rund fødselsdag til den 16. september 2016, siger bibliotekschef Bertil F. Dorch.

Universitetsbiblioteket holder derfor 50 års jubilæums-reception for sine 100 medarbejdere og indbudte gæster. For at sætte de første 50 år i relief vises tre tableauer - fortid, nutid og fremtid - med biblioteksmiljøer, samt en særudstilling med nogle af universitetets gamle og sjældne værker.

Syddansk Universitetsbibliotek ligger lige midt i den ældste del af universitetskomplekset på Campusvej, og derfor er ombygningen arkitektonisk tilpasset det oprindelige byggeri samtidig med, at hele området er blevet lysere og mere åbent. Hele renoveringen har kostet 100 millioner kroner, og med i prisen er en helt ny 2. etage.

Historien på Bibliotekets hjemmeside

En tilfældig søgen på bibliotekers hjemmeside har givet nedenstående historiske fortælling. Der er meget mere spændende bibliotekshistorie i fortællingen end man umiddelbart måske tror, og Bib-Hist opfordrer hermed alle biblioteker til at lægge en historisk fortælling ind på egen side, fordi de - måske sammen med flere andre bibliotekers historier - kan være med til at give et spændende og mere nuanceret billede af danske bibliotekers historie.

Men her er fortællingen fra Struer Bibliotek:

Kilde: <https://www.struerbibliotek.dk/bibliotekets-historie>

Milepæle i Struer Biblioteks historie:

1903 Forudsætningerne for Struer Bibliotek skabes. Den 3. oktober 1903 afholdes et møde med bibliotekspioneren Andreas Schack Steenberg fra Horsens, som agiterede for oprettelse af biblioteker over hele Danmark. Der blev på mødet valgt en agitationskomite, som arbejdede videre med konkrete planer, og som samlede penge og bøger ind. I november blev der valgt en bestyrelse med lærer Ville Olesen som formand, og lærer Chr. Christensen blev udnævnt til bibliotekar.

1904 Biblioteket åbner under navnet Struer og Omegns Folkebogsamling i et lille lokale i Kirkegade. Åbningen fandt sted 2. januar. Steenbergs kampagne førte også til start af biblioteker i nabobyerne, og både Holstebro Bibliotek og Herning Centralbibliotek har haft 100 års jubilæum i efteråret 2003. Ved åbningen rådede biblioteket over 500 bind, og det første år registreredes 166 lånere, som i alt lånte 4.560 bind.

1908 lærer Chr. Christensen forlader byen, og lærer Ville Olesen overtager arbejdet som bibliotekar og fortsætter som formand for Biblioteksforeningen. I de kommende år stiger tallene. I 1910-11 var der 312 lånere, bogbestanden var vokset til 1.650 bind og udlånet til omtrent 14.000.

1916 Biblioteksdirektør Th. Døssing besøger bogsamlingen og leder arbejdet med at omordne bogbestanden efter den moderne decimalklassedeling. Bogbestanden vokser stadig, og der arbejdes på at skaffe mere tidssvarende lokaler.

1918 Et nyt bibliotek indvies 1. september i lokaler i Teknisk Skole på Anlægsvej (hjørnet Anlægsvej/Vestergade), hvor der samtidig oprettes en læsestue med bl.a. 70 håndbøger. Læsestuen blev godt besøgt, det første år registreredes 7202 besøg, og antallet af gæster steg år for år.

1922 Lærer Olesen får assistance, idet student Peder Hesselaa antages som bibliotekar med en årsløn af 1.800 kr. Lærer Olesen havde ikke fået betaling for sit virke i biblioteket siden starten, og i det hele taget var bibliotekets drift i de første år en bestandig kamp for at skaffe penge til driften fra private og foreninger og i visse tilfælde via lån. I løbet af 20'erne stiger benyttelsen af biblioteket, i 1925/26 lånte 991 lånere således 31.327 bøger, og bibliotekets bogbestand var steget til 4.052. De små nabokommuners borgere benyttede ofte biblioteket i Struer, men deres hjemkommuner var ikke særlig villige til at støtte driften. I 1925/26 får biblioteket således kun 35 kr. fra disse kommuner, driften af biblioteket kostede i alt 9.880 kr. Udlånet til borgere fra oplandet udgjorde mere end 10% af det samlede udlån.

1929 Byrådet diskuterer en mulig kommunal overtagelse af biblioteket, men det afvises og bliver først en realitet i 1965.

1931 Lærer Ville Olesen tager sin afsked. Han var født i 1874 og havde været ansat ved Struer Kommune som lærer siden 1896. Ved siden af lærerjobbet havde han været bibliotekar siden 1908. Han var en af de væsentligste drivkræfter i bibliotekssagen i Struer både som igangsætter af biblioteket og som en stor arbejdskraft gennem mange år. Han var også aktiv på landsplan i Danmarks Biblioteksforening og desuden i flere af Struers foreninger. Han døde i 1933, og da hans enke Anna Olesen døde, blev en stor del af deres ejendele og penge testamenteret til biblioteket. Pengene blev brugt til indkøb af udsmykning til det nye bibliotek i 1932. Edith Busck (f. 1902) og uddannet bibliotekar, var blevet antaget som bibliotekar i 1928, og efter Ville Olesens afgang blev hun leder af biblioteket indtil 1934. Derefter blev hun biblioteksleder i Herning.

1934 Ketty Lorentzen (f. 1900), tidligere leder af det danske bibliotek i Flensborg, bliver ansat som bibliotekar. Hun leder biblioteket til 1938, hvorefter hun bliver leder af biblioteket i Lemvig.

1938 Hagbar Hansen (1907-93) ansættes som bibliotekar. Han kom fra en stilling ved Silkeborg Bibliotek, og var leder af Struer Bibliotek i de næste 35 år. Lokalerne i Teknisk Skole var hurtigt blevet for små til den stigende benyttelse, og man begyndte allerede i 20'erne at se sig om efter andre lokaler. Det lykkedes imidlertid ikke at finde noget, og med Anden Verdenskrigs udbrud blev planerne skrinlagt for en tid. De tyske tropper beslaglagde mange lokaler i Struer, men det lykkedes at friholde biblioteket, og lysten til læsning steg, da spærretid og mørklægning besværliggjorde andre aktiviteter. I 1945/46 udlåntes således 42.450 bind til 2032 lånere. Bogbestanden var nu oppe på 10.063 bind.

1946 Efter Befrielsen bliver bibliotekets lokalesituation igen et tema i Struer. Der udarbejdes flere projekter, men hver gang viser der sig problemer, som forhindrer byggeriet.

1950 Der sker det uventede, at Arbejdernes Andels-Boligforening tilbyder at bygge et nyt bibliotek i selvstændige lokaler på Anlægsvej i forbindelse med byggeriet af udlejningsejendommene langs vejen. Byrådet godkendte efter nogle forviklinger planerne, der var ingen stemmer imod.

1952 Det nye bibliotek bliver indviet Grundlovsdag, og dermed har biblioteket for første gang i mange år tidssvarende lokaler og for første gang i en selvstændig bygning. Bygningen har et nytteareal på i alt 625 m².

1965 Med biblioteksloven af 1965 bliver Struer Bibliotek en kommunal institution. Tidligere var det selvejende med kommunalt tilskud. I de tidligere regnskaber figurerer f.eks. tilskud fra Biblioteksforeningen på ca. 1.000 kr. pr. år, men også Brugsforeningen og Fiskeriforeningen bidrog med henholdsvis ca. 100 og 25 kr. pr. år. De små nabokommuner Gimsing, Resen-Humlum og Ølby-Asp-Fousing bidrog også i meget begrænset omfang til driften (i 1964/65 hhv. 1.000 kr. 500 kr. og 200 kr.), men de helt store bidragydere var Struer Kommune og Staten. I 1964/65 betalte Struer Kommune 95.000 kr. til driften, mens staten betalte 48.974 kr. De små omegnskommuner tegnede sig for ca. ¼ af de 1927 lånere som i 1964/65 benyttede biblioteket, men deres tilskud betalte mindre end 2 % af driften. Totaludlånet var i 1964/65 på 50.629.

1969 Indkøb af musik på LP påbegyndes. Struer var her blandt pionererne, idet indkøb af musik på landsplan langsomt kom i gang efter den nye bibliotekslov i 1965. I begyndelsen kan musikken ikke lånes, men må aflyttes på bibliotekets grammofoner.

1970 Kommunesammenlægning. De små nabokommuner bliver en del af den nye storkommune.

1972 Børnebiblioteket flytter under ledelse af den nye børnebibliotekar Anni Laursen til Struerdalvej, hvor der både er mere plads til materialerne og en dejlig sal til arrangementer. Fotonotering indføres på Børnebiblioteket. Flytningen af Børnebiblioteket afhjælper også for en tid pladsproblemerne for voksenbiblioteket, som herefter kaldes Hovedbiblioteket. Udlån af musik LP'er indledes. I det første halve år udlåntes 7.381 plader, samlingen var på 959 plader.

1974 Hagbar Hansen går på pension efter næsten 36 år som leder af biblioteket. Han havde gjort en stor indsats for biblioteket og havde gennemført den hårdt tiltrængte flytning til Anlægsvej. Han havde ofte måttet kæmpe med økonomiske problemer som sine forgængere. Disse problemer skyldtes flere ting, dels den forældede kommunestruktur, hvor nabokommunernes borgere brugte biblioteket, mens kommunerne næsten intet betalte for det, og dels strukturen med biblioteket som en selvejende institution, som kommunen og andre gav tilskud til. I Hagbar Hansens tid blev begge dele ajourført med den kommunale overtagelse af biblioteket i 1965 og kommunalreformen i 1970. Dermed var biblioteket klar til de

nye tider.

Jørgen Bysted ansættes som ny overbibliotekar. Fotonotering indføres på Hovedbiblioteket, det giver mere rationelle arbejdsgange i forbindelse med de store udlånsstigninger i disse år. Filialerne i Hjerm & Langhøj nedlægges ved indførelsen af bogbusdrift (begge var fælles med skolebiblioteket)

1975 Bogbusbetjening starter 10. februar. Udlånet starter på et meget højt niveau, i Hjerm udlånes således i løbet af to uger mere end filialen udlånte pr. år. Fra 10. februar til 31. marts udlånes i alt 21.874 materialer fra bussen. Udlån af kassettebånd (MC) startes. Lokalhistorisk Arkiv oprettes som en del af Struer Bibliotek.

1976 I bogbussens første hele år, 1975/1976, udlånes i alt 135.579 materialer fra den. Bibliotekets totale udlån er samme år på 350.332 materialer, en stor stigning fra de godt 50.000 11 år tidligere. Den store stigning i aktivitetsniveauet sætter sig også spor i personalet som i samme periode er mere end fordoblet til godt 16 fuldtidsstillinger.

1978 Bogen Kommer indføres som en service for gangbesværede og handicappede. Bibliotekarerne kontakter lånerne telefonisk hver 3. uge og finder nye bøger til dem, hvorefter materialerne bliver bragt ud til lånerne med bud. Der er nu store pladsproblemer i Hovedbiblioteket, og man begynder at planlægge et nyt biblioteksbyggeri.

1982 Voksenafdelingen flytter fra Anlægsvej til Smedegade. Projektet for det nye hovedbibliotek i Smedegade er på 2.700 m² plus mødelokaler og sal fælles med musikskolen, som planlægges vest for biblioteket. Men projektet deles i etaper, og kun 1.900 m² opføres, idet børnebiblioteket i første omgang bliver på Struerdalvej. I december 1982 åbner voksenafdelingen i de nye lokaler, som tredobler arealet. Det betyder store forbedringer for både personale og lånere. På Anlægsvej delte fem bibliotekarer et skrivebord, i Smedegade fik de hver sit. Og for betjening af borgerne betyder det en stigning på 36 % i hovedbibliotekets udlån.

1986 Første EDB på biblioteket. Der købes en RC Partner med 20 MB harddisk (så var den fremtidssikker!) Den kostede inkl. skærm mere end 60.000 kr! Den bruges til opslag i de fælles biblioteksdata-baser, som oprettes i disse år, og som giver stærkt forbedrede muligheder for at finde de rigtige materialer til brugerne.

1986-89 Deltagelse i biblioteksudviklingsprojektet HELOS sammen med tre andre biblioteker. Projektet lægger grundlaget for flere forbedringer for borgerne, bl.a. laves der lokale baser med arrangementer og foreninger. Begge baser vedligeholdes i 2003 stadig af biblioteket, arrangementsbasen nu som del af Kulturing projektet. I HELOS arbejdes også med musikformidling og betjening af erhvervslivet.

1988 Betjeningsaftale med Bang & Olufsen, som køber en ½ bibliotekar af biblioteket. Arbejdet deles mellem to bibliotekarer, som dels passer bibliotek på

B&O og dels laver bestillinger m.m. for firmaet på folkebiblioteket. Aftalen er en følge af kompetenceopbygningen i erhvervsdelen i HELOS.

1990 Inddatering af materialebestanden - on-line udlånskontrol indføres. Dermed lettes administrationen af de ca. 350.000 årlige udlån til de godt 9.000 aktive lånere meget, f.eks. udskrives hjemkaldelser og reservationer nu automatisk af systemet, det var tidligere manuelt arbejde. Bibliotekarernes arbejde med at finde materialer til lånerne forbedres også meget, fordi søgemulighederne i databasen er meget bedre end i kortkartotekerne, som også var besværlige og dyre at vedligeholde. Indkøb af CD'er begyndes. I løbet af 90'erne afløser de LP'er og kassettebånd.

1992 Bilinspektionen har i flere år påpeget, at Bøgbussen er tjenlig til udskiftning, og Byrådet vedtager indkøb af en ny, som leveres fra Kiitokori i Finland i august 1992.

1995 Lokalhistorisk Arkiv overtages af Struer Museum og flytter fra lokalerne på 1. sal i Hovedbiblioteket. Der laves åbent magasin for skønlitteratur, sæsonlitteratur (Jul, Påske) og senere LP'er i det ledige lokale.

1997 Ny Supermax-server indkøbes, og der etableres 10 internet arbejdspladser for publikum, hvilket bringer biblioteket i front blandt folkebibliotekerne.

1998 En samling af de to biblioteksafdelinger har længe været højt prioriteret af de fleste lånere og af biblioteket, og projektering af sammenflytningen indledes. Udbygningen giver 268 m² mere.

1999 I januar indvies det samlede bibliotek, og børnefamilierne kan nu sammen gå på biblioteket. Det rationaliserer også arbejdsgangene på biblioteket, som nu er samlet på en arbejdsplads. Der skal til gengæld spares personale, og tre fuldtidsstillinger nedlægges.

2000 Betjeningsaftale med Struer Gymnasium. Gymnasiet køber bibliotekartimer, som deles mellem to bibliotekarer, som dels betjener gymnasiets bibliotek, dels underviser eleverne i biblioteksbenyttelse.

2001 www.bibliotek.dk starter. Borgerne har nu mulighed for via Internet at bestille materialer fra alle landets biblioteker til levering gennem det lokale bibliotek. De nye muligheder betyder en stor stigning i fremmedlån på alle biblioteker.

2002 Borgerne kan nu selv via Internet checke i bibliotekets base, hvad de har lånt, de kan selv forny og reservere materialer, og de kan få besked om hjemkomne materialer via mail.

2003 Nyt ekspeditionsområde med fire selvbetjeningsautomater indvies i november.

2006 Bent Birk Kristensen bliver ny bibliotekschef, efter at Jørgen Bysted er gået på pension efter 31 år i stillingen.

2009 Struer Turistbureau bliver en del af Struer Bibliotek. Borgerservice flytter ind i den gamle Fakta-bygning og der oprettes fælles ekspeditionsområde på en række områder.

2011 Struer Biblioteks bogbus bliver erstattet af en mindre bogbil.

2012 Carsten Hother Jensen bliver chef for Infocenter Struer.

Møde 28. september 2015, kl. 17-19
Om Statsbiblioteket
Referat

Under overskriften "*Statsbiblioteket - fra Landsmødet i 1909 til Folkemødet 2015*" gav direktør Svend Larsen en spændende fortælling om Statsbibliotekets udvikling og opgaver.

28 personer deltog i mødet og inspireret af Søren Kierkegaards citat om "at livet leves forlæns og forstås baglæns" gav Svend Larsen en gennemgang af Statsbibliotekets udvikling, set i forhold til den teknologiske udvikling og udviklingen på forsknings- og uddannelsesområdet.

Inden for den sidste generation har Statsbiblioteket på vigtige områder suppleret sin profil med nye opgaver, der er kommet til efter overtagelse af Oplysningskontoret, etablering af Statens Mediesamling, overtagelse af Folkebibliotekernes Depotbibliotek og Indvandrerbiblioteket samt udvidelse af pligtafleveringen til at omfatte digitalt materiale og dermed etablering af Netarkivet sammen med Det Kongelige Bibliotek

Det har resulteret i en række landsdækkende tilbud rettet mod hele befolkningen og folkebibliotekerne: Bibzoom (bibliotekernes digitale musiktjeneste), Mediestream (radio/tv og aviser), Lektier Online, det digitale indvandrerbibliotek, digital artikelservice, og senest DelC Nationale Kulturarvscluster/Statsbiblioteket. Statsbiblioteket har også været primus motor i Bibzonen, som har udviklet sig til at være bibliotekernes pavillon på Folkemødet i Allinge.

Svend Larsen understregede, at udviklingen er sket i en synergi mellem tre funktioner: Nationalbibliotek, Overcentralfunktion og Universitetsbibliotek.

Hvad har påvirket Statsbiblioteket til den udvikling, spurgte Svend Larsen? Og gav selv nogle svarmuligheder: udviklingen på medieområdet og i teknologien. Han

nævnte - med en fin kollegial stolthed - at Statsbiblioteket i 1920 investerede i skrivemaskiner - 40 år før Det Kongelige Bibliotek!

I 1990'erne kunne man digitalisere kortkatalogerne - og det gjorde det meget lettere at producere og distribuere informationer.

I 1928 blev Århus universitetsby, og siden begyndelsen har Statsbiblioteket fungeret som universitetsbibliotek. I dag er biblioteket blot en ud af mange andre institutioner i den studerendes liv, og bibliotekets strategi er at indgå i synergi og samarbejde på forskellige måder med andre institutioner.

Ændringer sker, fordi nogen vil det, sagde han - og når der er opbakning.

Og en af de nyeste udfordringer er finansloven 2016, som angiver, at der skal ske 2 % besparelser hvert år - over 4 år.

Det medfører bl.a. dilemmaer om, hvad skal være gratis og hvad der skal betales for? Og hvad er public service i 2016? Og endelig: hvordan agerer bibliotekerne i disse dilemmaer?

Et spændende foredrag hvor der blev sat fokus på udviklingen og udfordringerne for bibliotekerne - og det på både folke- og forskningsområdet.

Referat: Bente Kaspersen

Julemøde 25. november 2015, kl 17-19

Ida Bachmann

Referat

Selskabets julemøde fandt sted på Det Kongelige Bibliotek, Kulturarvsalen, hvor Peter Heiberg, bibliotekar og tidligere arkivleder i Bane Danmark gav en skildring af en af dansk biblioteksvæsens pionerer: bibliotekar Ida Bachmann (1900-1995). 35 personer deltog og fik en engageret gennemgang af Ida Bachmanns liv.

Ida Bachmann blev student i 1919 og derefter blev hun ansat på Københavns Kommunes Biblioteker som elev. I 1923 debuterede hun som artikelforfatter i Bogens Verden om elevspørgsmålet, hvor hun bl.a. anfører, at elever ikke bare skal "klippe og klistre" men skal også have uddannelse. Efter sin elevtid rejste hun til USA og kom ind på Brooklyn Public Library. De følgende år er hun rundt forskellige steder i biblioteksverdenen, og oparbejder efterhånden en god portion erfaring fra de forskellige ansættelsesforhold: 1926-1927 studieophold på biblioteket i Drammen, 1928 vikar på Ribe Bibliotek, 1929-1931 Esbjerg Bibliotek og 1931-1940 er hun biblioteksleder i Maribo.

1940 rejser hun til USA og kommer i kontakt med Henrik Kaufmann, som hjælper hende med at få arbejde. I New York deler hun lejlighed med Ruth Berlau, og senere flytter Bertolt Brecht også ind i lejligheden. Hun skriver om Danmark under besættelsen og at Danmark ikke er så tyskvenlig, som udlandet antager. Efter krigen flytter Ida Bachmann tilbage til Maribo, men ikke tilbage til sit job. Hun skriver bogen Amerika. Amerika, og skriver sammen med Hjort Eriksen drejebogen til Danmarks Biblioteksforenings PR-film *Biblioteket er åbent*. 1950 bliver hun leder af Kolding Bibliotek, hvor hun er til 1967.

Ida Bachmann var en foregangskvinde for bibliotekssagen og en aktiv politisk debattør som forkæmper for kvinders rettigheder. Hendes store betydning for folkebibliotekerne i Danmark byggede bl.a. på hendes arbejdsophold på amerikanske biblioteker. Hendes samfundsengagement førte hende ind i hjælpearbejdet for anti-nazistiske tyske emigranter inden Besættelsen.

Krigsårene tilbragte hun i New York omkring en kreds, som omfattede bl.a. Bertolt Brecht og Ruth Berlau. Hun kom i efterretningstjenestens søgelys på grund af sine politiske synspunkter, og var en stærk kritiker af USA's engagement i Korea-krigen.

Peter Heiberg undrede sig over at Ida Bachmann ikke er biograferet i Dansk Kvindebiografisk Leksikon, og han sammenlignede hende med Thomas Døssing og fremhævede hendes betydning for dansk biblioteksvæsen: "...de var begge stærkt politisk engagerede og forblev ikke desto mindre fortalere for åndsfriheden. De var styret af et glødende frisind og nærrede en aldrig svigtende tillid til bibliotekernes betydning for oplysning og folkedannelse..."

Efter det spændende foredrag var Selskabet vært ved et glas vin, og deltagerne kunne ønske hinanden glædelig jul, og på gensyn i 2016.

Referat: Bente Kaspersen

<p style="text-align: center;">Møde 2. februar 2016, kl 17-19 Universitetsbibliotekets samlingshistorie Referat</p>
--

Mødet fandt sted på KUB Nord, Nørre Alle 49, Infosalen - det tidligere DNLB, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek - dengang og så kaldet UB2. Meget er forandret, men Infosalen - den store læsesal for studerende - var trods ændringer let genkendelig med de fantastiske vægmalerier, der viser markante begivenheder og personer fra den videnskabelige verden.

Kunstudsmykningen på endevæggen er udført af Andreas Friis i 1940. Det er en allegori med titlen "Videnskaben og naturen" i en klassisk komposition, opdelt med en midterakse og to sidefelter. Med værket har Andreas Friis ønsket at fremhæve naturvidenskabernes udspring i trangen til at skaffe sig viden om både den mindste del og den store sammenhæng, selve livets væsen.

28 personer deltog i mødet, og Torsten Schlichtkrull, bibliotekskonsulent på KUB Nord fortalte historien om universitetssamlingernes historie – om hvordan samlingerne efterhånden blev koordineret fagligt og geografisk/matrikelmæssigt eller helt samlet.

Oplægget bygger på et større arbejde af Torsten Schlichtkrull, som endnu ikke er publiceret.

Audubons pragtværk "Birds of America" var en af de skatte, som Torsten Schlichtkrull nævnte i sit foredrag om Universitetsbibliotekets samlingshistorie gennem de sidste 250 år. Universitetsbibliotekets samlinger er siden 1728 vokset gennem årene bl.a. i kraft af mange gaver og donationer. Nogle af erhvervelserne har været meget storslåede, som f.eks. "Birds of America" som Universitetsbiblioteket fik i forbindelse med indlemmelsen af Det Classenske Bibliotek.

Torsten Schlichtkrull redegjorde også for de bibliotekspolitiske stridigheder som i mere end 150 år prægede den videnskabelige biblioteksbetjening i København. Et levende emne, som fik debatten til at fortsætte over et glas vin, også efter at foredraget var slut.

Kommende arrangementer

Selskabets ordinære generalforsamling afholdes **onsdag 18. maj 2016, kl. 17** - hos Trap Danmark, Agern Allé 13, 2970 Hørsholm.

Kørselsvejledning udsendes sammen med dagsorden.

Efter generalforsamlingen vil hovedredaktøren Niels Elers Koch fortælle om det nye værk. Der vil blive budt på sandwich og drikkevarer.

.....

I løbet af efteråret påtænker Selskabet at afholde et arrangement på IVA om *Bibliotekaruddannelsens historie og steder*. Nærmere informationer følger senere.

.....

Og vi gentager tidligere servicemeddelelse:

Ikke-medlemmer er meget velkomne til at deltage i Selskabets arrangementer, dog mod betaling, 25 kr.

Johannes Balslev - in memoriam

10. januar modtog styrelsen i Dansk Bibliotekshistorisk Selskab den triste besked, at Johannes Balslev pludselig var afdøet ved døden.

Johannes har i mange år været medlem af Selskabet og var de seneste mange år Selskabets kasserer - en opgave han varetog med stor sans for, at økonomien blev forvaltet på en måde, så der aldrig var tvivl om det økonomiske fundament.

En kassererpost kan måske være et kedeligt job - det er jo mest bare noget med tal - men for Johannes var det aldrig et kedeligt job. Han viste økonomien stor opmærksomhed og var altid opdateret på, om der var økonomi bag styrelsens forskellige beslutninger, og til generalforsamlingerne leverede han altid - med sin velkendte lune - gennemarbejdede regnskaber - og altid uden bemærkninger fra revisorerne. Et forhold han satte stor ære i at tilstræbe.

Men ud over at være kasserer bidrog Johannes også med gode ideer og konstruktive vinkler på Selskabets faglige aktiviteter. Han var et engageret og aktivt menneske, og han øste gerne af sin store viden og erfaring, både fra det biblioteksfaglige, det historiske og det alment kulturelle felt.

Selskabet vil mindes Johannes Balslev som et lunt og meget indsigtfuldt menneske.

Bib-Hist bringer med tilladelse fra Stig V.S. Hansen, tidl. Bibliotekschef, og Børne- og kulturdirektør i Roskilde Kommune de mindeord, han skrev om Johannes, og som bl.a. er bragt i Politiken 23. januar 2016:

Mindeord for Johannes Balslev (1944-2016)

Den 9. januar 2016 sov Johannes Balslev ind i sit hjem i Fakse Ladeplads efter længere tids kamp mod kræftsygdom. En hård og ufortjent kontrast til et liv, hvor Johannes lagde et omfattende og brændende engagement til mange sider.

Johannes var uddannet som bibliotekar, og virkede som biblioteksleder i Fakse Kommune fra 1972. Her kunne man se ham i sit enligt oplyste kontor efter lukketid, siddende optaget af faglige forhold indenfor ledelse og administration. I en længere årrække fik han endda tid til at udgive et biblioteksfagligt tidsskrift ”Biblioteksoverblik”, hvor fagets fremmeste folk debatterede og skabte faglig udvikling.

Hjemme i Fakse var han aktiv i kulturlivet, men tog også bredere ansvar. Han medvirkede i projekter indenfor bl.a. erhvervsudvikling, og tog på den måde ansvar

langt udenfor bibliotekets traditionelle virkefelt. I en periode i 1980-erne påtog han sig tilmed også ansvaret for at drifte Fakse Bio.

Johannes Balslev var en stor organisatorisk begavelse. Det kom til udtryk gennem hans virke som leder i Fakse, som bidrager i biblioteksfaglige tidsskrifter, som oplægsholder i konferencer og seminarer, og som livlig og meget kvalificeret deltager i debatter både i og udenfor sit fag, nationalt og internationalt. Det forekom helt naturligt, at han kunne påtage sig opgaven med at lede det store Esbjerg Centralbibliotek fra 1992 til 2004. Mere overraskende var det, at han også tog på sig at være forbundsformand for bibliotekarernes faglige organisation. Og tilmed gjorde det fortræffeligt i et par år midt i 1980-erne, i en organisation der historisk bestemt ikke var kendt for at lefle for ledere.

Johannes Balslev havde én stor passion – udover sin familie – som han prioriterede for sin sparsomme fritid: den lille ø Birkholm i Det sydfynske øhav, med under et par håndfulde faste beboere. Til gengæld en del meget passionerede fritidsbrugere af øens velbevarede historiske bygninger, de fleste i en samlet klynge. Af alle var Johannes den, der tog rigtig meget ansvar. Det kom til udtryk ved oprettelse og som webmaster for øens hjemmeside (Johannes var IT-nørd før ordet blev opfundet). Men også i kampen for at opretholde en offentlig funderet post- og personbefordring til øen, som i en periode hang i en tynd tråd. Midt i alvoren blev der også plads til masser af festligt samvær på øen, bl.a. i leg for voksne ved nogle af øens særegne årstidsbestemte traditioner. Eller når sangen og gækken blev slået løs i øens forsamlingshus. Også ud over øen tog Johannes ansvar: han var i mange år øens repræsentant i Sammenslutningen af danske småøer. Og undlod ej heller dér at gøre sig kraftigt gældende.

Johannes var et hjerteligt og varmt menneske, lun og favnende, samtidig med at han var kritisk og tydelig i sin afstandtagen, når næstekærlighed blev trådt under fode. Engageret bredt i samfundsforhold, idérig, konstruktiv, undertiden også med bidrag fra ”en skæv vinkel”. Men altid respekteret for sin begavede og indsigtfulde indspark. Vi er rigtig mange, der vil mindes Johannes og savne ham som det fine menneske han var.

IVA i Aalborg nedlægges

I efteråret 2015 udsendtes meddelelse om, at IVA i Aalborg nedlægges. Dermed afsluttes en epoke i dansk bibliotekaruddannelse, og nedenfor bringes artikel fra institutleder på IVA, Per Hasle, publiceret 6. oktober 2015 på IVA-hjemmeside:

Københavns Universitet påtænker at lukke sine uddannelser i Informationsvidenskab og kulturformidling i Aalborg. Det sker på grund af et markant fald i de studerendes søgning til uddannelserne. Alle studerende, der er indskrevet i Aalborg, får de næste tre år mulighed for at gøre deres uddannelse færdig i Aalborg. Herefter kan de fortsætte i København.

Ansøgningerne til BA-uddannelsen på det Informationsvidenskabelige Akademi i Aalborg (IVA Vest) er faldet med 27 procent siden 2013. Optaget på 26 studerende i år er det laveste tal i uddannelsens historie. Det er for få studerende til, at universitetet kan opretholde et stærkt studie- og forskningsmiljø i Aalborg. Derfor lægger Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet op til at lukke enheden om tre år.

- Det er en vanskelig beslutning at afvikle IVA Vest, som har været en del af den tidligere Danmarks Biblioteksskole i over 40 år. Men det er det eneste ansvarlige at gøre. Vi kan se, at uddannelsen er på kanten af en kritisk masse, og at den vigende søgning kun fortsætter. Vi har fokus på kvaliteten af studietilbuddet til de studerende. Derfor er det ikke forsvarligt fortsat at optage så få studerende, siger Ulf Hedetoft, dekan for Det Humanistiske Fakultet.

Uddannelserne bliver opretholdt frem til sommer 2018, så de studerende på både bachelor – og kandidatuddannelser kan gøre deres studier færdig indenfor normeret tid i Aalborg. Alle, der ønsker det, tilbydes at blive overflyttet til IVA i København.

Ansøgstallet falder trods kampagner

Beslutningen kommer efter en længere periode, hvor ansøgstallet til IVA Vest har skuffet. Interessen for uddannelserne på det Informationsvidenskabelige Akademi faldt op gennem 00'erne. Men mens det siden er lykkedes at vende udviklingen for uddannelserne i København, har uddannelserne i Aalborg aldrig indhentet det tabte. I 2014 blev der lavet en kampagne for at skabe interesse for uddannelsen i Aalborg, men effekten udeblev.

- Vi vil fortsat bevare vores stærke relation til Nordjylland. Vi har tradition for studerende i praktik i området, og praktikdelen kommer kun til at spille en stigende rolle fremefter. Vi har en tæt dialog med folkebibliotekerne og et stærkt censorkorps fra det nordjyske. Dertil kommer, at vi både har og fortsat vil have forskningsprojekter i samarbejde med nordjyske biblioteker, fastslår institutleder Per Hasle.

Sådan tænkes uddannelsen afviklet

Optag af nye studerende stopper med det samme.

De eksisterende bachelor- og kandidatuddannelser fortsætter indtil sommer 2018, så alle har mulighed for at gøre deres uddannelser færdige.

Alle studerende får mulighed for at blive overflyttet til København, hvis de ønsker det.

Om IVA Vest

Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA) ved Københavns Universitet har ud over sit hovedsæde i København også en enhed i Aalborg (IVA Vest). Oprindeligt blev IVA Vest etableret i 1973 som en del af IVA, der dengang hed Danmarks Biblioteksskole.

I 2013 fusionerede IVA med Københavns Universitet og blev et institut ved KU's Humanistiske Fakultet, med IVA Vest som del af det nye institut.

IVA Vest har 11 videnskabelige medarbejdere og ca. 4 ½ administrative medarbejdere tilknyttet.

Ansørgertal på IVA Vest BA

2015: 90 ansøgere

2014: 117 ansøgere

2013: 123 ansøgere

Fra vor egen verden

Suppleant Hans Peter Rasmussen er efter Johannes Balslevs død indtrådt i styrelsen, og Søren Carlsen har sagt ja til at være kasserer.

Pgra. skift på kassererposten vil kontingentopkrævning i år blive udsendt på et senere tidspunkt.

Fra den digitale verden

Enkelte bibliotekshistoriske data ligger i fuldtekst på www.bibliotekshistorie.dk, der er en beskåret og let revideret udgave, da ændringer i teknikken har umuliggjort videreførelsen af den oprindelige struktur.

Siderne er genskabt i HTLM i september 2014 på vegne af IVA Biblioteket.

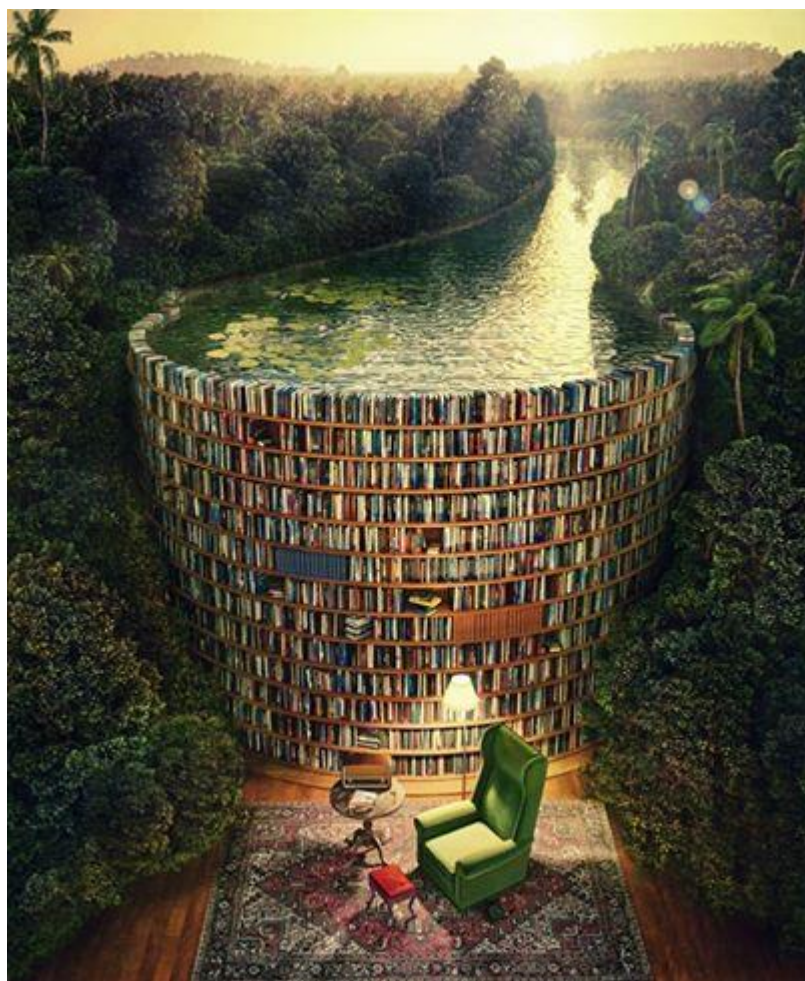
Siderne revideres og opdateres ikke, men oplysning om egentlige fejl er velkomne.

.....

Bibliotekshistorisk Selskab er på facebook og har i skrivende stund 1.114 venner (2. marts 2016). Stadig flere kommer til - en god fornemmelse. Følg med, for her lægges også meddelelser om Selskabets aktiviteter.

Facebook: www.facebook.com/BibliotekshistoriskSelskab

.....

ISSN: 1603-1113

ISSN: 1902-1828

BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.

Dette nummer er redigeret af Bente Kaspersen (ansv.).

Afleveret til tryk, uge 09, 2016

Abonnement opnås ved medlemskab af foreningen.

Indmeldelse sker indtil videre til næstformand Bente Kaspersen, Refshalevej 51, 4930

Maribo. Mail: bentek@mail123.dk

Mobil: 2166 7303

Kontingentet indbetales til kasserer efter opkrævning er modtaget.

Medlemskab koster for institutioner: 350 kr., for personlige medlemmer: 175 kr.

Pensionister, studerende og ledige dog 125 kr.

Selskabets hjemmeside: www.bibliotekshistoriskselskab.dk

Facebook: www.facebook.com/BibliotekshistoriskSelskab